

Posudek diplomové práce:

Kateřina ROSÍKOVÁ, *Jakub Popovický z Popovic a další studenti z českých zemí na univerzitě ve Wittenberku.*

Filosofická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, Ústav archivnictví a pomocných věd historických, České Budějovice 2019, 204 stran

Bc. Kateřina Rosíková ve své diplomové práci navázala na svou práci bakalářskou (obhájenou pod dívčím příjmením Káchová), věnovanou detailnímu rozboru památníku českého studenta Jakuba Popovického z Popovic, nacházejícího se v Národní knihovně České republiky v Praze, a rozhodla se zaměřit tentokrát na další studenty z českých zemí na univerzitě ve Wittenberku, a to na základě edice jejích matrik. Rozšířila tak řady dalších autorů, sledujících působení českých či moravských studentů na různých zahraničních univerzitách, což je o to záslušnější, že na rozdíl od nich nejvýznamnější protestantská universita zatím v tomto ohledu poněkud překvapivě zůstávala stranou.

Diplomová práce se skládá celkem ze čtyř kapitol, doplněných úvodem a závěrem. Úvodní kapitola (s. 7–10) poněkud stručně představuje cíl a zvláště strukturu práce a v souvislosti s tím i nejdůležitější použitou literaturu – kromě již zmíněných titulů týkajících se působení českých a moravských studentů v zahraničí jsou to zejména práce věnované vzdělání a školství v Čechách, akademické peregrinaci a kavalírským cestám. Právě na tato témata se pak zaměřuje druhá kapitola, nazvaná lapidárně „Vzdělání“ (s. 11–31), která na základě relevantní literatury představuje možnosti vzdělávání v raném novověku v českých zemích a následně se věnuje právě fenoménu akademické peregrinace a kavalírských cest, úzce souvisejícímu se studiem v zahraničí. Třetí část této kapitoly pak přináší rekapitulaci historie university ve Wittenberku.

Jádro práce K. Rosíkové však tvoří zejména druhá a třetí kapitola. Druhá kapitola se již soustřeďuje právě na studenty wittenberské university pocházející z Čech a Moravy, zjištěné studiem edice universitní matriky – resp. edic matrik z let 1502 až 1620, připravených C. E. Forstemanem a B. Weissenbornem. Na základě nich autorka uvádí také stručný základní vnější a především vnitřní popis těchto pramenů, přinášející informace důležité pro pochopení různých skutečností. Detailní studium editovaných matričních záznamů pak autorce umožnilo shromáždit velké množství údajů o jednotlivých osobách, které byly sestaveny do obsáhlého tabelárního seznamu, tvořícího přílohu práce (s. 117–182). Ten však neobsahuje pouze přepisy údajů z matrik, ale je doplněn velmi bohatým poznámkovým aparátem s řadou informací, takže se mohl stát cenným východiskem pro další autorčino zkoumání a umožnil dojít k širším závěrům. Prvním ze sledovaných aspektů se stal geografický původ studentů (s. 34–43), údaj o němž je sice součástí jednotlivých matričních záznamů, ale identifikace všech uváděných místních jmen není vždy snadná ani jednoznačná. Autorka se navíc neomezuje ve svém výkladu na pouhé uvádění lokalit, ale zjištěné informace zařazuje do dalších souvislostí, zejména se šířením luterství v českých zemích; z toho důvodu nepřekvapí, že nejvíce zapsaných a zjištěných studentů pocházelo z oblasti severní poloviny Čech, přičemž nejvíce zastoupeni byli ti, kteří do Wittenberku přicházeli z Jáchymova. Autorka však postupně představuje i další jak české, tak moravské lokality, a to i ve vztahu k působení různých významných osobností (Pavel Sperát v Jihlavě, rektor jihlavské školy Matyáš Eberhard, kněz Beneš Optát nebo Alena Meziříčská z Lomnice ve Valašském

Meziříčí, aj.), místních škol apod. V souvislosti se sociální skladbou studentů věnovala K. Rosíková pozornost zejména studentům šlechtickým (s. 44–47), vedle toho stručně shrnula také počty studentů graduovaných (s. 47–48), kteří byli v menšině, protože získání akademického titulu nebylo prioritou.

Ve třetí kapitole své diplomové práce se K. Rosíková zaměřila na kariéry studentů, přestože pozdější uplatnění či povolání se samozřejmě podařilo dohledat jen u části z nich. Výrazné bylo zastoupení osob, které našly uplatnění ve školství, ať už jako učitelé či profesori, nebo preceptorů (s. 49–54), další někdejší studenti působili jako úředníci v městské či v zemské a zeměpanské správě (s. 54–56), nejpočetnější skupina studentů wittenberské university z českých zemí však zastávala místa kněží či farářů nebo vykonávala jiná povolání v oblasti církevní správy (s. 57–59), zatímco nejméně byli zastoupeni lékaři a právníci (s. 59–60). Do samostatné skupiny autorka zařadila humanisty (s. 60–67), přestože, jak správně podotýká, se nejednalo o profesi, ale mnohdy celoživotní zájem a tvůrčí činnost, která se prolínala s jejich profesí. Pro každou z uvedených skupin (a zejména skupinu poslední) pak autorka uvádí příklady jednotlivých osob.

Vzhledem k tomu, že matriční záznamy poskytují sice velmi cenné, ale z hlediska výpovědní hodnoty pro příslušné studenty omezené informace, rozhodla se K. Rosíková představit ve čtvrté kapitole své práce (s. 68–93) některé ze studentů prostřednictvím dalších pramenů v podobě dochovaných ego-dokumentů, a to s využitím jejich dosavadních zpracování. Vedle čtyř památníků (Jakuba Popovického z Popovic, Adama Lehnera z Kouby, Matyáše Günthera Jihlavského a Jana Opsimata) tak vybrala dva deníky (Jana Strialia a Šimona Proxena) a korespondenci českého bratra a vychovatele Václava Mitmánka, a i když tyto prameny neobsahují mnoho informací souvisejících přímo s pobytem a studiem ve Wittenberku, ukazují však, jaké byly pozdější osudy a v případě majitelů památníků kontakty někdejších studentů.

Poměrně detailní shrnutí diplomové práce představuje obsáhlý Závěr (s. 94–98), v němž autorka přináší rekapitulaci zjištěných informací.

V práci nechybí dosti obsáhlý seznam pramenů (v tomto případě ve velkém počtu zpřístupněných elektronicky nebo vydaných tiskem) a literatury včetně nemalého množství internetových zdrojů (s. 100–114), ani seznam zkratk (s. 99), takřka celou druhou polovinu práce však představují vhodně zvolené přílohy (s. 116–204, se seznamem na s. 115). Část z nich doplňuje pasáže věnované geografickému původu studentů a přináší rozsáhlý abecední seznam lokalit, z nichž pocházeli studenti z českých zemí, a to jak v jejich originálním znění, tak v překladu (s. 183–188), doplněný přehledem 34 míst, z nichž přicházelo do Wittenberku studovat nejvíce osob (s. 189–190), a navíc přehlednou schematickou mapkou (s. 191) názorně demonstrující zjištěné skutečnosti. Zájem o studium ve Wittenberku ze strany studentů přicházejících z Čech a Moravy v průběhu let 1502 až 1620 dokládá přehledná tabulka (s. 192, vhodné by bylo doplnit ještě součty pro jednotlivé dekády a součty celkové), převedená i do podoby grafu (s. 193). Poslední skupina těchto „dílčích příloh“ (s. 194–203) pak obsahuje jmenné přehledy různých studentů – šlechticů, účastníků stavovského povstání, graduovaných studentů, pozdějších preceptorů a také úředníků působících v zemské správě. Všechny uvedené informace jsou přitom zpracovány v textu, takže přílohy přinášejí jejich přehledné shrnutí.

Za nejpřínosnější část práce lze ovšem označit – přes kvalitně napsaný text – již zmíněný obsáhlý seznam studentů z Čech a Moravy imatrikulovaných na universitě ve Wittenberku v dlouhém období let 1502 až 1620, který je zpracován tabelární formou a chronologicky po jednotlivých letech a datech a zejména doplněn detailními biografickými údaji k jednotlivým osobám, zpracovaných především, nikoli však výhradně, na základě *Rukověti humanistického básnictví* či mnohdy stále nepřekonatelného *Ottova slovníku naučného*. Poznámkový aparát k tomuto seznamu (čítající 650 položek z celkových 1338!) zahrnuje kromě odkazů na edice matrik také identifikaci místních jmen a převody historických datací na dnešní způsob. Právě tato příloha bude jistě vítána a využívána i dalšími badateli; k lepší orientaci by samozřejmě přispěl rejstřík, jeho vypracování by však nebylo jednoduché a zejména by již bylo nad rámec zadání i časových možností práce.

K práci nemám zásadní připomínky, snad jen k názvu celé práce, který by bylo možno omezit jen na jeho druhou polovinu, v seznamu literatury by bylo možné doplnit ještě *Katalog iluminovaných rukopisů Strahovské knihovny* (k památníku Matyáše Günthera). Naopak bych chtěla vyzdvihnout jazykovou a stylistickou úroveň práce, text je psán velmi čtivě a bez chyb. Ocenění zaslouží i struktura práce, rozložení a vyváženost jednotlivých kapitol.

Diplomová práce Bc. Kateřiny Rosíkové tak představuje dle mého soudu nejen zajímavý, ale velmi cenný příspěvek pro zkoumání studentů z Čech a Moravy na universitě ve Wittenberku a navíc i k tématu raně novověké akademické peregrinace a dějin vzdělání obecně. Diplomová práce rozhodně splňuje nároky kladené na tento typ prací, proto ji ráda doporučuji k obhajobě a navrhuji klasifikovat stupněm **v ý b o r n ě**.

V Praze dne 22. ledna 2020

Doc. PhDr. Marie Ryantová, CSc.